

D. y V. COROMINAS PRATS

BESTIA
ASSENYALADA

QUADRO DRAMÀTIC EN UN ACTE

A nostre bon
amé el d'entengit Miguel
primer actor / D. Miguel
Rojas
El actor

BESTIA ASSENYALADA

D. y V. COROMINAS PRATS

BESTIA ASSENYALADA

QUADRO DRAMÀTIC EN UN ACTE

ESTRENAT EN EL «TEATRO APOLO» EL DÍA 25 DE
JANER DE 1912

BARCELONA
IMPREMPTA DE SALVADOR BONAVÍA
PLASSA DEL Pí, 5.

1912

Aquesta obra es propietat de
sos autors, y sense el permís de
aquets no's pot reimprimir ni
traduir.

Queda fet el diposit que marca
la llei.

La *Societat d'autors espanyols*,
es l'única encarregada de cobrar
els drets de propietat.

A llur bon amic el distingit doctor

D. EMILI MONTURIOL

dediquen aquest quadret

Èls Autors

PERSONATGES

RAMÓN.—19 anys, geperut y un xic coix, magre, estussega, mirada intel·ligent.

IGNASIA.—mare den Ramón. Una bona dòna.

CARMETA.—20 anys. Fresca y sapada.

EL METGE.—Tipo de la seva professió.

EN JOAN —Vehí den Ramón, pagès.

REPARTIMENT

PERSONATGES

ACTORS

IGNASIA.	D. ^a <i>Dolors Puchol.</i>
CARMETA.	» <i>Trinitat Guitart.</i>
RAMÓN.. . . .	D. <i>Emili Perelló.</i>
EL METGE.	» <i>Antoni Gimbernatto.</i>
EN JOAN.	» <i>Enric Vinyals.</i>
UN HOME DEL POBLE.. . . .	» <i>Salvador Sierra.</i>
UN XICOT.	nen <i>Enric Perelló.</i>

UN CAPELLÀ, HOMES Y DÒNES DEL POBLE Y DOS
XICOTS QUE NO PARLEN

ACTE ÚNIC

Una modesta botiga d'espardenyer, portes a dreta y esquerra, la del fons que dona al carrer, es oberta. Distribuïts per l'escena: un banc, un taulell, un armari, un vetllador, dues taules de treball, etc. Es mitja tarda de un dia de Setembre. L'acció té lloc en un poblet. Època actual.

ESCENA PRIMERA

IGNASIA y UN HOME DEL POBLE, *després* CARMETA

HOME. *(Dú sota del bras unes espardenyes que acaba de comprar, donant diners a l'Ignasia. Abdos drets en mitg de l'escena.)* Vuit y una, nou... Ja me les podrieu donar per noranta, ja!

IGNA. No pas aquestes de Blanes.

HOME. *(Donantli deu cèntims més.)* Aviat no guanyarè prou per espardenyes... Sort que demà s'acaba la veda.

IGNA. Anem, que alguns conillots deveu haver cassat ja!

HOME. No ho cregueu pas... Els mossos vigilen massa y el guarda-bosc de càl «Deu rich» me té l'ull a sobre!... Demà si que sortiré de bon matí a veure si porto un parell de perdius... en Joan me deixarà els gossos... Apropòsit: sabeu com està el seu marrec?

- IGNA. Crec que va un xic mellor.
- HOME. Ja ha agafat una bona marfuga!... Els metges no hi creuen, però per mi està espatllat de pit aquell noi.
- IGNA. Voleu dir?
- HOME. Ben cert!
- IGNA. Tan de bò que ho fos, jo sé un remei molt bò pera aquest mal: s'agafa una unsa de greix de gallina y romaní...
- HOME. *(Interrompentla.)* Sí, aneu-li ab aquestes coses... no més té fè ab el metge nou... que per mi no hi entén de bon tros com el pobre senyor Pepet...
- IGNA. Que Deu tinga a la Gloria!
- HOME. Ja estaria bò aquest xicot si ell visqués... Sabeu quan jo vaig pendre mal a n'aquest peu, ab què'm volia curar aquest set-ciències d'ara? Ab aigua bullida!... Sort que no'm vaig fer cas y la de casa m'hi va posar un oli que me'l va fer desvaporar...
- IGNA. Però hi vareu tenir mal una colla de dies.
- HOME. Y encara n'hi tindria si m'hi arribo a posar aigua bullida.
- IGNA. Doncs, mireu, diuen que sab tant!
- HOME. Es perque sempre fa sentències. . y tot ho vol esbrinar... Vaja, no os hi canseu, Ignasial *(Anantsen.)* Me'n vaig cap el tròs.
- IGNA. Adeussiau! *(S'assenta y's posa a treballar prop del vetllador. Entra la Carmeta ab còmics xiscles d'espant, corrent, agafantse les faldilles ab una mà, duent en l'altra un cove de roba.)*
- CARME. *(Entrant.)* Ai! marel. . Malvinatge els xicots! *(Se sent riure al defora.)*
- IGNA. *(Sense deixar la feina.)* Hola, Carmeta!... Què't passa?
- CARME. *(Que ha deixat el cove a terra,)* Rè!... Aquest bordegàs de cal menescal que aquí a la cantonada, ab una colla d'etzàures com ell, ha deixat anar una rata encesa, ruixada ab petroli... que m'ha donat un espant!... Haguessiu sentit quins xiscles que feia la pobra bestiola!
- IGNA. Vaja uns jocs!.. a perill de calar foc a qual-

sevol banda!...

CARME. Y... anem! que ja son massa grans!... (*Cambiant de tò.*) Endemés, vos duc aquesta xica de roba pera rentar... (*L'Ignasia s'alsa y pren el cove anantlo a dur prop de la porta dreta.*)

IGNA Està bé: demà mateix la posaré a la bugada.

CARME. Aixís, dijous a la tarda la podrè venir a cercar, veritat?

IGNA. Si ha fet sol; si no, no serà aixuta.

CARME. Jo no sé pas com vos ho feu pera rentar tanta roba!

IGNA Mira, posantmhi a punta de dia.

CARME. Treballeu massa, Ignasia.

IGNA. Prou que m'ho diu tambe el noi...

CARME. Y les meves espartenyas sabeu si les té acabades?

IGNA. No ho sé; suposo que sí. Vols que li vagi a preguntar? (*ŕà acció d'anarhi.*)

CARME. No, no cal: tampoc podria emprovàrmeles en aquest moment. Ja miraré de tornar més tart (*Traient el cap fora de la porta mirant carreravall.*) Veig en Nando al portal de casa que'm fa senyes (*El saluda ab la mà.*)

IGNA. Y doncs? Que tan mateix va de debò?

CARME. Ay, ay! És clar que sí.

IGNA. Y, quan vos caseu?

CARME. Ui! que aneu depressa. (*Somriu.*)

IGNA (*Somrient tambe.*) Dígali que aquestes coses s'han de fer sense pensarshi gaire!...

CARME. Prou que m'agradaria a mí que fos aviat... Però tot dependrà del número que tregui a la quinta el mes que ve. Si el treu alt ens casarem per Pasqua.. però si té de anar a agafar el *chopo* (*Ab tristesa*) fins que torni del servei.

IGNA. Si ha d'esser la teva sort, desitjo que'l tregui ben alt.

CARME. Gracies! (*Mirant al defora.*) Me'n vaig corrents Aquell se despacienta. Adeussiau! (*Se'n va.*)

IGNA. Adeu, Carmeta! (*agafa el cove y se'n va cap al interior de la casa—dreta—topantse ab en Ramón que entra ranquejant un xic la cama y va a sentar-*

se al seu banc de treball.)

ESCENA II

IGNASIA y RAMÓN

RAMON. Més roba encara?

IGNA. Y sort que'n vingal!... Ja sabs que a mí no m'espanta el treballar, fill meu!... Salut hi hagi!

RAMON. Es lo que sempre demanem els pobres... pera poderla gastar en profit dels rics!...

IGNA. Y nostre, en primer lloc!

RAMON. Bè, no discutim...

IGNA. Es que no sé pas com te tornes, ni d'ahont les treus aqueixes *ideies!*... Pera mi son aquells llibrots que vàs portar de ciutat!... Si el teu pare, que Deu tinga en la gloria, pogués sentirte!...

RAMON. Pobre pare' Ell, que no sabia llegir ni escriure, era dels que creuen que l'home que *te lletra* es més felís que'ls altres!...

IGNA. (*Interrompentlo.*) Déixat estar de societat y de cabories, creume. Ocupemnos de treballar, que tu fent d'espardenyer y jo rentant, mai ens ha mancat un bocí de pà, ni ens mancarà, si Deu vol!... Si el teu pare vegès lo poc que li agraeixes els seus sacrificis!...

RAMON. (*Arrossant les espatlles*) Per lo que m'han servit els estudis!... Han conseguit afinar la meva sensibilitat... y això es una desgracia, donada la manera de ser de la gent!...

IGNA. Noi, no sé ben bé què vols dir ab tot això, però de lo queestic certa es de que no fores aixís si quan va morir el teu pare te'n haguessis vingut desseguida aquí al poble, ja que no podia jo seguir pagant els teus estudis a ciutat... però tu vas preferir quedarte a fer de caixista...

RAMON. Y encara hi fora, pel meu gust... Si no hagués

estat per la salut! (*Ab rabia.*) perque lo que es aquest ofici y, sobre tot, aquest poble!... (*Tús.*)

IGNA. Què'n tens que dir de l'ofici?... Era el del teu pare... y, en quan al poble...

RAMON. Aixís s'ensorrés!

IGNA. (*Escandalitzada.*) Però, per què aquest odi? Bé sabs prou que la gent ens aprecia y tots ens farien qualsevol favor.

RAMON. Y a n'a mí algun trenc, de passada! (*Mostrant el cop.*) Aquí duc encar la senyal d'un carinyós y anónim cop de pedra...

IGNA. (*Proseguint.*) Y quan ell morí no vares veure com es va portar tothom, sobre tot en Joan y la Quima?... (*Pausa Cambiant de tò.*) ...Per cert ara vinc de casa seva y m'han dit que't dongués les gracies per la molestia d'haverlos anat a cercar abans d'ahir aquella medicina a Vila-jove... Jo't vaig dir que ho fessis perque, pobre gent, no tenien ningú per'enviarhi. Sembla que'l noi desde que la pren no ha tingut cap més accident... Potser la malaltía ha donat un tom per bé. ¡Pobre Joanet! ¡Quin trastorn pels seus pares si se'ls hi arriba a morir!

RAMON. (*Sarcàstic.*) Pobra gent!... Fora desgracial... Ja se'ls va morir el porc no fa gaire!...

IGNA. (*Indignada.*) Què dius?...

RAMON. (*Seguint en el mateix tò.*) La Quima fins va plorar y tot!

IGNA. Calla, mala-llengua, calla!... No sembla sinó que't sàpiga greu que'l noi millori!... (*Es posa un mocador al cap.*)

RAMON. Què m'ha de saber!... Un xicot tan graciós!... A fè, fora una llàstima, pobre Joanet maco!... (*Ab tò natural.*) Bal deixemho córrer, mare, deixemho córrer... Que sortiu?

IGNA. Si, haig d'anar a cercar petroli pel quinqué...

RAMON. Encara s'hi veu, espereuvos un moment, que abans no sia fosc entrarè les gavies a dins. (*S'en va per la dreta.*)

IGNA. Com vulgues. (*Treu d'un armari una lata de petroli buida, que deixa damunt del taulell al veure*

entrar al metge.)

ESCENA III

IGNASIA y el METGE

METGE. (*Entrant.*) Bones tardes, Ignasia!

IGNA. Deu lo guard, senyor metge.

METGE. Que no hi es el vostre fill?

IGNA. Si, senyor. És allà a l'eixida. Que'l té de veure? L'aniré a cridar... (*Va per anarhi.*)

METGE. No... un moment...

IGNA. Com vostè vulga... Però seguí, fassi el favor...
Y, còm segueix el noi d'en Joan?

METGE. Bé, (*Sentantse.*) però ara es del vostre que hauriem de parlar...

IGNA. No comprenc...

METGE M'haveu de permetre que os fassi algunes preguntes respecte d'ell.

IGNA. Ai, totes les que vulga.

METGE. Que es aficionat a la beguda?

IGNA. Y. ara! Gens!

METGE. Y el seu pare no s'emborratxava mai?

IGNA. Psè...algunes vegades... els dissabtes. ¿Però per què me la fà aquesta pregunta?

METGE. (*Seguint la seva idea.*) Y esteu contenta del noi?
Es porta bé ab vos?

IGNA. Podria portarse millor... però, què hi farem!
Li passo y li he passat tantes coses... per allò de: «prou pena té ell ab la seva creu»...

METGE. Sí, mes no es la deformitat el seu pitjor defecte!...

IGNA. Vol dir el seu gènit? Si, ja es un xic extranyot, ja!...

METGE. Y el vostre marit, de què va morir?

IGNA. (*Senyalant el pit.*) La caixa. El senyor Borrell, l'altre metge, prou va dir un nom tot enrevessat. .

METGE. Ja. Vos faig aquestes preguntes—com os ho diré ara, jo?—pera veure si puc trobar en la

herencia del noi l'origen de la seva dolenteria, puig no comprenc els motius que'l puguen haver impulsat a cometre una acció tan indigna

IGNA. De qui parla, del meu fill? Què ha fet? Ai, Deu meu!

METGE. Ha comès un'acció que indica tenir un cap desequilibrat o un cor molt dolent, però molt dolent ..

IGNA. No es veritat! No pot ser! . . El meu fill té bon cor...

METGE. M'inclino a creure lo primer... perque lo que ha fet es tan gròs!... Figureuvos que aquest matí quan he anat a visitar el noi d'en Joan, he vist damunt de la calaixera la medicina que va anar a cercar l'altre dia el vostre fill a Vilajove, perque a la farmacia d'aquí no tenien lo que vaig receptor. He quedat tot sorprès al veure que no tenia color. L'agafo, la tasto: cap gust! Me'n he emportat l'ampolla a casa del apotecari, y, allí, entre tots dos havem fet un somer anàlisi que'ns ha demostrat que alló era tant sols aigua, més o menys bruta. Deseuguida he fet quatre ratlles pel apotecari de Vilajove, y al entregar la carta al cotxero de la diligencia hem comensat a enraonar y, tot parlant, ha surtit a la conversa el vostre fill, dientme que ell abans d'ahir el va veure a Vilajove omplint un'ampolla en el rec de can Quadras poc abans de tornar a pujar al cotxe ..

IGNA. Y, vostè, què suposa?...

METGE. No ho sè. He pensat que lo millor fora preguntarli a n'ell...

IGNA. (*Per ella mateixa.*) No pot ser! No pot ser! (*Ab energia cridant a dins.*) Ramón, vina!

METGE. Rès de brusquetats! Deixeume fer a mí.

ESCENA IV

Dits y RAMON

RAMON. (*Entrant per la dreta ab una gavia a la ma.*) Què voleu? (*Adonantse del metge.*) Què tal senyor Planas?

METGE. Potser tenies feina?...

RAMON No porta pressa. Estava netejant la gavia d'aquest pinsà que'm sembla que serà un cantador de primera. Ara està ensopit perque li fan mal els ulls

METGE. Què hi té?

RAMON. L'he fet cec pera que cantés més!

METGE. (*Indignat.*) Còm...? (*A l'Ignasia.*) El veieu ara el seu bon cor?...

RAMON. (*Al Metge.*) Què li estranya?

METGE. De manera que pera gaudir dels seus cants no titubeges en ferlo patir crudelment?

RAMON. Y a mi què se m'endona que pateixi! La qüestió es què canti, que'm distregui...

METGE. Això es tenir mals instints!

RAMON Com tothom!... Per ventura m'ho pregunten a n'a mí la gent si pateixo quan es distreu rient-se del meu gep? (*Petita pausa.*)

IGNA. No s'enriuen. Manies que tu agafes! No es pas tant dolenta la gent!...

RAMON Que no es dolenta? .. Recordeus no més del beneitó d'en Trepadella a n'el qui oferien un got d'aiguarent a condició de que es menjés una capsa de mistos.. No l'havieu vist mai riure a la gent, ab les ganyotes que feia aquell imbècil pera empassàrsela? . Un dia es va reventar, com era natural.. y el poble es va quedar sense ximple... ¡Per sort tenien encara un *gepic* de qui burlarse!...

METGE. Be... però. . y el noi d'en Joan, què t'ha fet pera que li volguessis tant de mal? No comprens que'l podies matar donantli aigua bruta en lloc de medicina?...

RAMON. (*Sarcàstic*) Y, ja ho veu, s'ha salvat!

IGNA. Oi que no es cert, Ramón?

RAMON. Y per què no ha de serho?

IGNA. Però, què t'ha fet?

RAMON. Què m'ha fet?... Però, què no teniu ulls, que no teniu orelles? No vos en haveu adonat que ell, com tots els xicots y més encara, no té altra diversió que fer contínua befa de la meva desgracià? No hi ha vegada que passi per aquí davant sense motejarme. Que no os en haveu adonat, vos? .. Potser tampoc haveu vist les parets del carrer plenes de ninots... Soc jo en tota mena d'actituts: fent espartenyets, tocant les campanes, empaitat pels gossos... Ah! la meva deformitat es caricaturesca! (*ab riure sardònic.*) Tothom la troba un xisto de la Naturalalesa! (*Petita pausa.*)

METGE. Però, desgraciat! no veus que si arribes a conseguir el teu propòsit, anaves de dret al pal?

IGNA. (*Horrorizada.*) Oh!

RAMON. Que's creu que m'espanta l'idea de la mort?... Si fins més d'una vegada ..

IGNA. Què dius?

RAMON. Sí, mare.. si Fora millor per mi y per vos que aquest mal (*Se pica el pit.*) que també acabarà per matarme, se me'n endugués d'un cop!... «Tant de bé li ha fet Deu»—podriau dir—y ho diriva ab rahó!

IGNA. No diguis aquestes coses!...

RAMON. Però, què m'espera en aquest mon, anem a veure, sinò miseria, penes, solitud.. la terrible solitud del qui no trobarà mai una companya digna, del qui no inspira a la gent més que'l rezel a la bestia assenyada o una compassió que's mort de ganes de riure!...

METGE. Noi, el teu pessimisme declamatori no justifica la teva mala acció!...

RAMON. No pretenc pas justificarme. . però he fet riure tant sovint, jo .. (*Ab rabia.*) que tenia ganes de fer plorar algún cop! (*S'alsa.*)

METGE. (*A Ignasra*) Veig que'l cas del vostra fill es

més greu de lo que jo'm pensava, y aquestes malalties de l'ànima. . (*S'alsa rodant el cap.*) Cregueu que os planyo de veres, Ignasia!... (*A Ramón.*) Y, a n'a tú: Deu fassi que no't porti conseqüències aquest empatx de dignitat malentesa! (*Anantsen.*) Adeussiau!

RAMON. (*Surruí.*) Passarho bé! (*L'Ignasia emocionada pren el canti del petroli y va per'anarsen.*) Vos en aneu, mare?

IGNA. Sí, torno desseguida. (*Surt aixugantse les llàgrimes Pausa llarga. en Ramón arregla la botiga.*)

ESCENA V

RAMON, CARMETA, un XICOT, després IGNASIA

CARME. (*Entrant.*) Ave Marial (*En Ramón no la sent.*)
Hola, Ramón!

RAMON. (*Qui preocupat, tenia els ulls fets a terra al adonar-se d'ella somriu ab dolor y tristesa.*) La Carmeta! Com estàs, Carmeta?

CARME Molt bé! Com tens les meves espardenyes?

RAMON. Acabades: son aquí (*Les treu d'un prestatge y les hi entrega*) Te les vols emprovar?

CARME. Sí, serà millor. (*Ho fa*)

RAMON Feia dies que no t'havía vist.

CARME. Es que he anat a cal oncle de Sant Feliu a passar la festa-major.

RAMON. (*Ab tristesa.*) La Festa-Major!... Deus haver ballat forsa, oi?

CARME. Tots els balls. (*Mirantse un peu.*) Ai, quina arruga'm farà aquí. Té: mira.

RAMON. (*Sense mirar.*) No es rès!

CARME. Però fa lleig!

RAMON. Que't tornes presumida!

CARME. No, però es que abans t'hi fixaves més!

RAMON. No ho creguis: es que ara vols fer el peu bufó!

CARME. (*Ab coqueteria*) Que vols dir que no li tinc?

RAMON. (*Ab calor.*) Tota tu ho ets prou de bufona!

CARME No'm fassis riure!

RAMON. Y bona, ademés... molt bona!

CARME. (*Rient*) Escolta: que també hi entren ab els cinc rals totes aquestes coses boniques?...

RAMON. (*Violent*) No, Carmeta, no bromejis. Abans érats més seriosa!... Ja sabs que no les puc sufrir les bromes!...

CARME. (*Ab coqueterta*) Això deu volguer dir que m'he tornat dolenta?

(*Es treu l'espardenya que s'estava emprovant y es posa la vella, lo que farà l'actriu ab certa rapidesa pera que quan té d'alsarse pera entregar les noves an en Ramón pera que les hi emboliqui, la torni a tenir posada.*)

RAMON. (*Ab entusiasme mal encobert.*) Tú, dolenta? Mai ho has estat per mí... Encara que fassi ja alguns anys, que't penses que he oblidat aquella tarda, que, al passar per davant de casa teva, me varen fer caure els xicots que surtien d'estudi?

CARME. (*No volguent recordar.*) No sé a quina te refereixes; te'n han fet tantes els xicots! . .

RAMON. (*Ab rabia.*) Es veritat! (*Ab el tò d'abans.*) Però d'aquesta no recordo la vergonya que vaig sentir al vèurem a terra, sinó el que tu te'm vas acostar, mentres ells seguïen carrer avall ab grans rialles, y tot acarontanme, «T'han fet mal»?—me digueres—«Pobre Ramón! Son uns dolents!»—y'm vas fer un petó aquí, a n'aquesta galta!...

CARME. (*Molestada.*) Criaturades! .. Ni me'n recordo!

RAMON. Jo forsal... Massal... Perque aquest recort...

CARME. (*Pera trencar la conversa, s'alsa y li entrega les espardenyes.*) Vols fer el favor d'embolicarles?

RAMON. Porta! (*No ha seguit la conversa comprenent que no es del gust d'ella; pren les espardenyes, cerca y treu un paper pera embolicarles lo que fa d'esquena al públic sense apressarse. Mentrestant la Carmeta buscant els quartos es treu de la butxaca un mocador v un paper plegat pel mitg, es un dècim de Loteria. En Ramón al girarse s'adona de lo que te a les mans la Carmeta.*) Ah! Has comprat un dècim?

CARME. No l'he comprat jo. Al venir me l'ha donat pera que li guardi.

RAMON. (*Que encar no ha embolicat les espartenyas.*) En Nando?

CARME. Sí! (*Orgullosa.*) Es el meu xicot!

RAMON. El teu?... y el d'altres també!... Es un que li agraden totes.

CARME. Millor diries que son totes les que s'agraden d'ell!... Y es comprèn: es tan ben plantat! .

RAMON. (*Entre-dents.*) ¡Ben plantat! (*Es mossega els llavis*)

CARME. (*Traientse el bitllet y mirantsel.*) Ai, si sortís ens casariem desseguida!

RAMON. Vols dir?

CARME. Es clar! Com que's podria pagar la *quinta* y no hauria d'anar a servir, el pobre!

RAMON. (*Ab rialleta vòmica*)—Ja es ben de plànyer!

CARME. Oh! no te'n riguis! Com que tu no hi tens d'anar!

RAMON. Es cert: no'n volen d'esguerrats ja fets!

(*Se'n va a embolicar las espartenyas, lo que fa d'esquena al públic. Ella que te'l dècim a la mà el desplega somrient y ab molt compte, li passa pel gep. En Ramon se'n adona y es gira rapidament, irat y descompost.*)

Què has fet? (*Li agafa la mà ab violencia.*)

CARME (*Confosa.*) Rè!... es que...

RAMON (*Rebutjantla cridant.*) Vesten! vesten del meu davant! .. Vesten d'aquí! .. (*Ab tristesa.*) Tu!... tu també!... Ets tan bestia y tan crudel com els altres!... (*Cridant altre cop*) ¡Vesten d'una vegada, mal-llamp!

CARME. (*Tractant de calmarlo.*) Bé, home, no t'ho prenguis d'aquesta manera! . y si això m'ha de dur sort...

RAMON. Calla!... no't vull sentir!... Vesten!!

CARME. Jesús, quin gènit!

(*Pren les espartenyas de sobre el taulell y se'n va precipitadament; al ferho li cau sense adonarse'n, el mocador a terra. En Ramón un cop es fora la Carmeta, com alelat mira la porta del carrer per ahont ella ha sortit, s'hi dirigeix sobtadament com si l'anés a cridar, queda en el llindar mirant cap enfora, ab expressio d'intens sofriment.*)

RAMON, Fins ella! .. Tothom! Tothom!

(Es tapa la cara ab les mans y, apoiant el front en el marc de la porta arrenca un plor. Serenantse un xic alsa el cap y es mira d'esma un penjoll de cordes que hi ha allí pera mostra; l'idea del suïcidi li travessa pel cervell. Es va fent fosc; pren la gavia del pinsà que haurà deixat damunt del taulell y va pera emportàrsela a dins—dreta.—Passen dos xicotets pel carrer; un d'ells treient el cap a la botiga, crida:)

XICOT. ¡Jepic: digues com te dic?!

(Fuig ab son company. En Ramon al sentirlo deixa la gavia ab una revolada y agafa del seu banc de treball un punxó d'espardenyer y corre a la porta; al serhi es topa ab sa mare que ve del cantó oposat per hont han fugit els xicotets)

IGNA. (Sobrada al veure la actitud d'en Ramón.) Y, ara fill meu! Què fas? Ahont anaves?

RAMON. (Deixant dissimuladament el punxó que la mare no haurà vist. Sorrut.) En lloc!

IGNA. (Traientse el mocador y deixant el cantó que du, després de una petita pausa.) Son vora de les sis Ramón; el cotxe ja ha arribat... Pensa que has d'anar a senyalar el rosari...

RAMON. Ja n'estic cansat de fer de campaner.

IGNA. Ja veuràs noi, tot ajuda! (Després de titubejar un xic.) Ah! t'haig d'advertir que m'ha dit la Quima que'l seu marit s'ha enterat de lo de la medicina y que està fet una furia;... ab això, si per cas ve ell a dirte algun cosa, tingues molta corretja y no t'exaltis. Després de tot pensa que te rahò!...

RAMON. Y jo no'n tinc mai, veritat? (Ab tristesa.)

IGNA. No'm fassis enraonar; deixemho corre, ara, això! Lo que't demano es que tinguis forsa calma si el cas arriba.

RAMON. (Somrient ab tristesa.) Jo os prometo que no'm sentirà en Joan!

IGNA. Oh! es que com ell també té'l seu geniò!

RAMON. (Seriós y ab més energia.) Os prometo que no'm sentirà en Joan!

IGNA. (Després de una curta pausa.) Apa, mira que's fa tart; vés, vés a tocar a rosari. Jo vaig a encendre'l llum, que vui enllestir aquella dotzena abans de sopar. (Senyalant unes espardenyes.)

(Ramón mirant a la porta ab ulls molt oberts, després a sa

mare, que se'n endí a dins—dreta—el quinqué y el canti. Com per ell mateix, ab veu baixa y concentrada.)

RAMON. No'm sentirà pas en Joan!

(Surt l'Ignasia. Al quedar-se sol en Ramón, mira com alelat l'habitació y es dirigeix a la porta, s'adona del mocador de la Carmeta que era a terra; el cull, va per besarlo y, repen-santse, el llença ab fàstic y se'n va.)

IGNA. *(Entra ab el quinqué encès)* Santa nit! *(El deixa damunt de la taula; mirant cap a la porta.)* Ah, ja es fora. *(S'assenta al costat del vetllador y es disposa a encantar unes espardenyas. Pausa.)*

ESCENA VI

IGNASIA y JOAN

JOAN. *(Entrant enfutismot.)* Hont es aquest murri, aquest mal-ànima?

IGNA. Vaja un modo d'entrar per les cases! No hi es el noi.

JOAN. Brètoll!

IGNA. Calma, Joan, calma!

JOAN. Que no sabeu quina n'ha fet?

IGNA. Ja ho sé... y en tinc molta pena...

JOAN. Aquesta no li perdono!

IGNA. Bé, no os sulfureu, ja que, gracies a Deu, no ha tingut males conseqüències la seva criaturada...

JOAN. D'això en dieu «criaturada?» Un crim ne tindrieu de dir!

IGNA. Oh! Joan, per amor de Deu! Penseu que soc la seva mare!

JOAN. Vos ne teniu un xic de culpa de que sía com es... per no haverlo sapigut lligar curt... Ah, si fos fill meu! Ja'l corretgiria jo!

IGNA. Doncs ja no sé què fer, ni a quin Sant encomenarme. No sé pas qui me'l pot haver esgarriat d'aquesta manera. No's fa ab ningú!

JOAN. Son els altres els qui no's volen fer ab ell... y fan bé! Oh, y l'orgull que gasta!

- IGNA. Massa ho veig! Prou li dic jo que ja que la seva desgracia el fa diferent dels demés, té de procurar ser humil y amable ab tothom. Si, si; el vegessiu com se posa!
- JOAN. Ja os dic jo que teniu una bona creu ab aquest bordegàs! *(Se sent molt apagat el sò de unes campanes que toquen a morts.)*
- IGNA. Una creu? Y grossa! La de que sia esguerrat y tinga aquell geniot! Però, si Deu vol, confio que a mida que vagi posant anys posarà seny, perque en el fons es bò, Joan.
- IOAN. Y que ha de ser bò! Un murriot, veusaquí lo què es! Ja té rahó el ditxo: »Deu nos guard de bestia assenyalada!»
- IGNA. Bé, ara, vos, com esteu ressentit... *(Escoltant.)* Calleu! No toquen a morts?
- JOAN. *(Escoltant també.)* Si. Ai, ai, que es estrany!
- IGNA. Qui deu haver mort?
- JOAN. No ho sé pas. No n'he sentit a dir rès a ningú! *(Petita pausa, pàren de tocar.)*
- IGNA. *(Que seguita escoltant.)* Ja no toquen... Quan tornarà el noi ja ho dirà. *(Se senten crits d'esglai al lluny. Alarmada.)* Heu sentit?
- JOAN. *(Sorprès.)* Si! *(Surten abòds a la porta.)* Veig gent que corra cap a la Plassa.
- IGNA. Deu meu! Què haurà passat?
- JOAN. Aneu a saber! Baralles de xicots, probablement!
- IGNA. Però aquells xiscles! .. *(Resoluda.)* Me'n hi vaig; torno desseguida. *(Se'n va.)*
- JOAN. *(Mirantla sortir.)* Ja'ns ho diràn després, dòna, lo que hagi succeït... *(Butzinant.)* Tot es tafanería! *(Entra y s'asseu en el banc que hi ha vora de la porta, esperant el retorn de l'Ignasia.)*

ESCENA VII

JOAN y CARMETA, *després* UN HOME DEL POBLE
y el METGE

CARME. (*Entrant esfereïda*) Es aquí l'Ignasia?

JOAN. Acaba de sortir a veure què ha passat per allà a la Plassa

CARME. No l'he pas vista.

JOAN. Deu haver tombat pel carrer Major.

CARME. Quina desgracia, vàlguem Deu!

JOAN. Què ha succeït?

CARME. En Ramón que ha caigut daltabaix del campanar!

JOAN. (*Sorprès.*) Què dius? En Ramón? Si no pot ser! Si no's pot caure! S'hi deu haver tirat.

CARME. (*Pantejant emocionadíssima.*) No, no!... Es a dir, no ho sé... Al sentir els crits surto al portal de casa y veig davant de l'Iglesia, prop del fanal, un home estirat a terra... La gent hi corria .. M'he quedat sorpresa, sense poder donar un pas ni dir res .. Tot de una, sento algú que crida: «Es el geperut, l'espardenyer!» Llavors he pensat ab l'Ignasia y, pera prevenir-la, he vingut...

JOAN. Has fet tart. Pobra dòna, quin trago!

CARME. Pobre Ramón.

JOAN. (*Per ell mateix.*) Sembla un càstic!

CARME. (*Parant atenció al defora.*) Calleu!... Se sent venir gent... (*Se'n va a la porta, mira y emocionadíssima torna a entrar.*) Me sembla que'l porten.

JOAN. (*Sortint al portal.*) A veure? (*Mira enfora.*) Ja son aquí!

(*Després de una curta pausa deixa pas al grupo que porta a en Ramón sentat en una cadira ab la cara tapada ab un devantal. Entra primer Un home del poble, després els dos que porten a n'en Ramón, una dona ab un xicot, el senyor Rector y el Metge.*)

HOME. Per aquí, per aquí.

(Indica la porta de la dreta més immediata al carrer. Entren ràpidament a n'en Ramón a la seva cambra. La Carmeta es tapa la cara ab les mans y va a assentarse a una cadira. Al passar el Metge per davant den Joan pera anar al quarto hont han dut a n'en Ramón, li diu aqueil senyalant la porta:)

JOAN Y?...

METGE. Penso que tot serà inútil. (Se'n va al quarto den Ramón, hont han entrat tots els demés menys l'Home del poble, en Joan y la Carmeta.)

ESCENA VIII

JOAN, CARMETA y l'HOME DEL POBLE

HOME. (Mirant cap a la porta de la cambra den Ramón.)
Pobre gepic! Me sembla que se't pot dir ja:
«Deu t'hagi perdonat!»

CARME (Alsantse.) Potser no!... Devegades!...

HOME. Um!... De la manera que ha caigut!...

JOAN. Que ho haveu vist, vos?

HOME. Si, y que hauria donat de bona gana una peseta per no vèureho!

JOAN. Y, digueu: ha caigut o .. s'hi ha tirat?

HOME. S'hi ha tirat!... Y de cap que ho ha fet!

CARME Jesús... (Li venen les llàgrimes als ulls.)

JOAN. (Al Home, ab cert malestar.) Y... l'Ignasia?

HOME. L'han entrada a câ la Magineta. ., li ha agafat un treball , Pobra dòna! (Entra el Metge que ve de la cambra den Ramón, darrera d'ell un home, la dòna y un xicot.)

ESCENA DARRERA

Dits y el METGE, després l'IGNASIA

METGE. No hi ha rès a fer!

CARME. Oh! (*Plora.*)

JOAN. (*Al vèurela plorar, ab duresa de cor per el gestic.*)
Per què plores, dòna?

CARME. Mort! Verge Santíssima, perdoneume!... Potser he contribuït a determinar-lo..

METGE. (*Ab energia.*) Tu?... Tots hi haveu contribuït!
Tot el poble! (*Geste d'estranyesa dels presents exceptuant la Carmeta que segueix plorant.*) Si, ja que tots enmatzinareu el seu cor ab les vostres burles, fentlo servir de pallaso, com si ell hagués vingut al mon pera fervos riure.

JOAN. Bah! No s'haurà perdut gran cosa!

METGE. Què sabeu, vos?

JOAN. Massa el coneixia! Era un murriet!

METGE. (*Interrompent enèrgic.*) Potser no s'hi hauria tornat si els que'l voltaven haguessin tingut per ell un xic més de compassió y simpatia .. Y si avui, aburrit o desesperat, ha fet lo que ha fet, de qui es la culpa? (*Tots resten un moment aturats sots el pes de l'acusació. La Carmeta mira al Metge ab ulls fets, una dòna arronsa les espatlles, un dels acompanyants es grata el cap.*)

JOAN. (*Al Home del poble ab veu baixa*) Romansos!
(*Se sent brugit a la banda de fora. Els qui son vora la porta tracten de deturar a l'Ignasia que acompanyada de varies persones forceja per entrar; al últim ho consegueix y va per dirigirse al quarto den Ramón; els demás li barren el pas, dientli:*)

HOME. No, Ignasia, per l'amor de Deu!

CARME. Ignasia!

IGNA. (*Forsejant pera que la deixin entrar al quarto*)

*del noi) Deixeume anar! El vui veure!... El
vui veure!... Es el meu fill! (Ho consegueix y al
dirigirshi, cau el*

TELÓ RÀPID

UNA PESSETA